

**STRATEGIA NA RZECZ WŁĄCZANIA SPOŁECZNEGO I RÓŻNORODNOŚCI
POLSKIEJ NARODOWEJ AGENCJI PROGRAMU ERASMUS+ I EUROPEJSKIEGO KORPUSU SOLIDARNOŚCI
NA LATA 2022-2027**

MISJA I WIZJA

Kontekst europejski

W ostatnich latach równy dostęp do edukacji był głównym zagadnieniem polityki poruszonym na najwyższym szczeblu Unii Europejskiej. Europejskie głowy państw i szefowie rządów dyskutowali o znaczeniu edukacji dla przyszłości Europy na Szczycie Społecznym na rzecz Sprawiedliwego Zatrudnienia i Wzrostu Gospodarczego w Göteborgu w listopadzie 2017 roku. Na szczycie tym wezwano państwa do działania na rzecz „sprawiedliwych miejsc pracy i wzrostu gospodarczego” w Europie oraz ustanowiono europejski filar praw socjalnych¹. Równość w edukacji jest kluczowym elementem tego filaru.

Kontekst krajowy²

W Polsce **system oświaty** zapewnia realizację prawa każdego obywatela do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju. Osoby uczące się mogą korzystać z dostosowania treści, metod i organizacji nauczania do swoich możliwości psychofizycznych, a także pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej.

Z kolei organizacja i realizacja procesu dydaktycznego **na uczelni** powinna być dostosowana do szczególnych potrzeb studentów z niepełnosprawnością.

Misja i wizja polskiej NA

Polska Narodowa Agencja Programu Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności (dalej NA) realizując założenia programowe nakreślone w podstawach prawnych oraz dokumentach strategicznych powiązanych z programami Erasmus+ oraz Europejski Korpus Solidarności (dalej EKS) będzie działać na rzecz włączania społecznego i różnorodności. Dbanie o szczególne wsparcie dla osób z mniejszymi szansami i wymagających szczególnego wsparcia edukacyjnego zawsze było wpisane w kodeks postępowania NA jako instytucji oraz wszystkich jej pracowników. Z uwagi na priorytety określone dla programów Erasmus+ i EKS na lata 2021-2027 działania związane z promowaniem i wdrażaniem założeń włączania społecznego i różnorodności będą z jeszcze większą determinacją i świadomością realizowane.

NA działa w systemie prawnym Rzeczypospolitej Polskiej, w której Konstytucja przyznaje obywatelom wolności i prawa osobiste oraz stoi na straży równego ich traktowania. Polska jest państwem

¹ Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych (Dz.U. C428, 13.12.2017, s. 10–15). Podpisana przez Parlament Europejski, Radę i Komisję 17 listopada w 2017 w Göteborgu w Szwecji.

² Na podstawie publikacji Komisji Europejskiej *National Education Systems*, rozdział 12 opisu polskiego systemu edukacji „Wsparcie pedagogiczne i poradnictwo” https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/educational-support-and-guidance-50_pl [polska wersja językowa, dostęp z dnia 1 września 2021 r.]

członkowskim Unii Europejskiej i tym samym w pełni respektuje zapisy Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej³.

Programy Erasmus+ i EKS dla instytucji, organizacji, placówek edukacyjnych działających na rzecz edukacji formalnej, pozaformalnej oraz uczenia się nieformalnego, są i będą nieocenionym narzędziem realizacji celów włączania społecznego i wspierania różnorodności. Pandemia zasadniczo zmieniła kontekst funkcjonowania programów edukacyjnych poprzez ograniczenie mobilności i konieczność realizowania działań projektowych online, co pewne grupy docelowe postawiło w jeszcze bardziej niekorzystnej sytuacji.

NA realizując strategię na rzecz włączania społecznego i różnorodności przyjmuje w pełni założenia dotyczące priorytetu „Włączanie i różnorodność” programów Erasmus+ i EKS, co oznacza, że będzie promować równe możliwości i równy dostęp, włączanie społeczne, różnorodność i sprawiedliwość we wszystkich działaniach objętych tym priorytetem. Organizacje pracujące na rzecz osób z mniejszymi szansami, jak i bezpośrednio osoby z mniejszymi szansami uczestniczące w działaniach projektowych będą otoczone właściwą troską i wsparciem. NA zadba o to zarówno podczas realizacji własnych działań promocyjnych, działań wspierających wnioskodawców i beneficjentów oraz działań realizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez NA. Zostaną dołożone starania, by ułatwić dostęp do programu jak najszerszemu spektrum organizacji i aby umożliwiały one korzystanie z programu większej liczbie osób z mniejszymi szansami.

DEFINICJE

Władze w prawie wszystkich europejskich systemach edukacji w oficjalnych dokumentach definiują lub odnoszą się do pojęć związanych z równością szans w edukacji. Oprócz pojęcia „zapewnianie równości szans” stosowne terminy obejmują: sprawiedliwość, wyrównywanie szans, równouprawnienie/nierówne traktowanie, niekorzystną sytuację, brak dyskryminacji, grupy szczególnie narażone, grupy ryzyka i wczesne kończenie nauki szkolnej (Eurydice 2020).

NA przyjmuje w pełni spektrum sytuacji powodujących, iż osoba ma mniejsze szanse uczestnictwa w programach Erasmus+ i EKS – nie znajdujemy pełniejszych definicji niż te, które zostały wypracowane we wzajemnym dialogu ekspertów i polityków zajmujących się polityką edukacyjną, kulturową i społeczną i są przedstawione w dokumentach programowych. Są to:

- **Niepełnosprawność:** obniżona sprawność fizyczna, umysłowa, intelektualna lub sensoryczna, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami;
- **Problemy zdrowotne:** poważne choroby, choroby przewlekłe lub wszelkie inne sytuacje związane ze zdrowiem fizycznym lub psychicznym, które utrudniają lub uniemożliwiają uczestnictwo w życiu społecznym;
- **Dostępność oraz struktura oferty edukacyjnej i szkoleń oraz problemy edukacyjne** powodujące osiąganie słabych wyników w nauczaniu, a tym samym słabsze przygotowanie do życia zawodowego i społecznego, prowadzące do przedwczesnego kończenia nauki,

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=DE> [dostęp z dnia 1 września 2021 r.]

młodzież NEET (młodzież niekształcąca się, niepracująca ani nie szkoląca się) oraz nisko wykwalifikowani dorośli;

- **Różnice kulturowe:** wpływające na zmniejszenie szans w szczególności osób pochodzących ze środowisk migracyjnych lub uchodźczych;
- **Bariery ekonomiczne:** niskie dochody, długotrwałe bezrobocie, niepewna sytuacja lub ubóstwo, bezdomność;
- **Bariery społeczne:** trudności w przystosowaniu społecznym, takie jak ograniczone kompetencje społeczne, zachowania antyspołeczne lub wysokiego ryzyka, trudna sytuacja życiowa;
- **Bariery społeczne związane z dyskryminacją:** ze względu na płeć, wiek, pochodzenie etniczne, religie, przekonania, orientację seksualną lub niepełnosprawność, itp.;
- **Bariery geograficzne:** zamieszkanie na terenach z mniejszymi możliwościami edukacyjnymi, rozwojowymi, transportowymi, z niską aktywnością obywateli, mniej rozwiniętych gospodarczo lub z mniejszym dostępem do instytucji kultury.

CELE

NA Erasmus+ i EKS zakłada następujące cele długofalowe do roku 2027:

1. Uwrażliwianie pracowników na kwestie włączania społecznego i różnorodności oraz podnoszenie ich kompetencji w zakresie wspierania realizacji projektów z udziałem osób z mniejszymi szansami, aby działania podejmowane na rzecz beneficjentów programu były adekwatne i wysokiej jakości.
2. Wzmocnienie wizerunku programu Erasmus+ oraz EKS jako programów sprzyjających włączaniu społecznemu i niwelowaniu barier w dostępie do edukacji, kształcenia i szkoleń przez konsekwentne realizowanie działań na rzecz włączania i różnorodności.
3. Zwiększenie liczby uczestników z mniejszymi szansami w dofinansowywanych projektach, w szczególności tych, dla których głównym celem jest realizacja założeń priorytetu „Włączanie i różnorodność”.
4. Podnoszenie jakości działań projektowych poprzez systemowe działania wspierające oferowane wnioskodawcom oraz beneficjentom projektów realizowanych w ramach programów Erasmus+ oraz Europejski Korpus Solidarności.

REALIZACJA STRATEGII – ZAŁOŻENIA OGÓLNE

NA realizując swoją misję zawsze będzie się kierować dążeniem do nawiązywania dialogu ze wszystkimi środowiskami, prowadzeniem konstruktywnych dyskusji z interesariuszami oraz niwelowania wszelkiego rodzaju radykalizmów. NA będzie współpracować krajowymi, regionalnymi i lokalnymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób z mniejszymi szansami, aby wypracować maksymalną synergię działań i wspierać osoby indywidualne oraz organizacje w optymalny sposób.

NA będzie kontynuować działania na rzecz mniej doświadczonych organizacji ubiegających się o dofinansowanie (w szczególności tych, które nie korzystały dotychczas z oferty programów) oraz na

rzecz osób indywidualnych, które obawiają się uczestnictwa w mobilności i projektach międzynarodowych, aby wzmocnić markę programów Erasmus+ i EKS jako dostępnych dla każdego.

Działania na rzecz osób z mniejszymi szansami będą dostosowywane do specyfiki formy edukacji (formalna, pozaformalna) czy nieformalnego uczenia się, sektora edukacji (edukacja szkolna, kształcenie i szkolenia zawodowe, edukacja dorosłych, szkolnictwo wyższe, edukacja na rzecz osób młodych) oraz grupy odbiorców (uczniowie, studenci, młodzież, osoby dorosłe, nauczyciele, nauczyciele akademicy, trenerzy, szkoleniowcy, pracownicy administracji instytucjonalnej, samorządowej, itp.).

REALIZACJA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ NA

Dążąc do osiągnięcia powyżej zdefiniowanych celów NA będzie realizować następujące działania :

Przygotowanie pracowników

Każdy nowo zatrudniany pracownik będzie zobowiązany do zapoznania się ze strategią NA rzecz włączania i różnorodności i do dołożenia wszelkich starań, by w swojej codziennej pracy ją realizować.

Każdy pracownik będzie aktualizował wiedzę poprzez udział w seminarium tematycznym dot. włączania i różnorodności zapewnianego w ramach działań szkoleniowych NA lub w ramach działań TCA/NET dotyczących włączania i różnorodności.

Koordynatorzy zespołów i dyrektorzy biur będą monitorować postępy podległych im pracowników w poznawaniu założeń włączania i różnorodności i – w razie potrzeby – rekomendować działania naprawcze.

Międzysektorowa grupa robocza NA ds. Włączania i różnorodności

Istotne znaczenie dla wdrażania i aktualizowania strategii NA będzie miała międzysektorowa grupa robocza w zakresie włączania i różnorodności. Grupa została powołana w I półroczu 2021 roku. Koordynatorem działań grupy jest osoba pełniąca funkcję koordynatora zespołu ds. TCA (*Training and Cooperation Activities*). W skład grupy wchodzi przedstawiciele każdego sektora Erasmus+ oraz EKS, a także Biura Promocji. Członkowie grupy będą pełnili rolę doradczą dla kolegów w swoich sektorach (będą to *Inclusion Officers* w poszczególnych sektorach) oraz będą wsparciem dla koordynatora Zespołu ds. TCA pełniącego jednocześnie rolę TCA *Inclusion Officer* dla całej NA.

Przygotowanie ekspertów współpracujących z NA

Eksperti współpracujący z NA w zakresie oceny wniosków o dofinansowanie oraz raportów z realizacji projektów zostaną przeszkoleni (w ramach przygotowania do pracy w ramach konkretnego konkursu wniosków i akcji) w tematyce związanej z priorytetem Włączanie i różnorodność, aby oceniać zgodnie z tym priorytetem zarówno planowane przez wnioskodawców działania projektowe w odpowiedni sposób uwzględniające potrzeby osób z mniejszymi szansami jak i właściwie zastosować zasadę proporcjonalności w stosunku do małych, niedoświadczonych organizacji działających lokalnie na rzecz tych osób.

Eksperti współpracujący z NA w charakterze wykładowców, prelegentów, szkoleniowców, trenerów (wydarzenia, działania wspierające, monitorujące i upowszechniające) będą wybierani z należytą

starannością spośród osób pracujących w instytucjach i organizacjach profesjonalnie zajmujących się tematyką włączania i różnorodności lub w ramach otwartych naborów organizowanych przez NA.

Ponadto systemowe szkolenia dla ekspertów zewnętrznych oceniających wnioski będą miały na celu wystandaryzowanie podejścia ekspertów do oceny wniosków pod kątem uwzględniania tematyki włączania i różnorodności we wszystkich propozycjach składanych przez wnioskodawców.

Wsparcie dla beneficjentów w realizacji działań projektowych

Włączanie i różnorodność to jedna z czterech podstawowych zasad nowego programu 2021-2027 wymieniona w Standardach jakości Erasmusa, które muszą być przestrzegane przez akredytowane i nieakredytowane organizacje realizujące działania w zakresie mobilności edukacyjnej. W ramach Standardów organizacje zobligowane są do otwierania się na uczestników z różnych środowisk i o różnych możliwościach oraz aktywnego angażowania uczestników z mniejszymi szansami.

NA zapewni systemowe wsparcie dla nowych wnioskodawców w celu jak najszerszego otwarcia programów na mniejsze i mniej doświadczone organizacje oraz dotarcie do jak największej grupy osób z mniejszymi szansami.

Odpowiednio przygotowana oferta szkoleniowa dla ww. wnioskodawców i beneficjentów zachęci do wnioskowania o dofinansowanie projektów i poprawi kompetencje zarządcze liderów projektów oraz ich wiedzę profesjonalną, co umożliwi samodzielne działanie tych organizacji.

Tematyka włączania i różnorodności będzie przedmiotem adekwatnego dla danego sektora/akcji i grupy odbiorców omówienia podczas spotkań z beneficjentami organizowanych przed lub w początkach realizacji projektów (*kick-off meetings*) oraz w każdym działaniu monitorująco-doradczym prowadzonym przez NA.

Powyższe powinno doprowadzić do tego, iż działania na rzecz włączania i różnorodności będą uwzględniane (w miarę możliwości) przy realizacji działań każdego dofinansowanego projektu.

Dodatkowo w ramach działań monitorujących NA będzie omawiała tematykę związaną z włączaniem i różnorodnością. W razie potrzeby NA będzie zachęcała beneficjentów do tworzenia działań naprawczych w celu lepszego uwzględnienia potrzeb osób z mniejszymi szansami w ich projektach.

NA będzie działać na rzecz sieciowania i integrowania organizacji działających na rzecz osób z mniejszymi szansami w celu wzmocnienia ich potencjału organizacyjnego i rozwojowego.

Działania informacyjno-promocyjne

NA będzie kontynuowała stosowanie rozwiązań właściwych dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi oraz osób niedowidzących (budynek siedziby NA jest w pełni dostosowany do potrzeb osób z barierami ruchowymi, strona internetowa NA posiada rozwiązania dogodne dla osób niedowidzących, mających problemy ze słuchem oraz osoby głuchych – np. podczas wydarzeń organizowanych przez NA zapewniane jest tłumaczenie migowe. Wybór miejsc wydarzeń informacyjno-promocyjnych będzie uwzględniał potrzeby osób z niepełnosprawnościami).

NA będzie organizowała seminaria tematyczne poświęcone tematyce włączania i różnorodności zarówno jako wydarzenia międzysektorowe, jak i wydarzenia adresowane do grupy odbiorców konkretnego sektora, aby pełniej odpowiedzieć na jego potrzeby.

Polska NA przygotuje odpowiednie i dostępne materiały informacyjne oraz będzie wykorzystywać różne działania środowiskowe i kanały komunikacyjne, aktywnie docierać do organizacji działających w dziedzinach związanych z włączaniem społecznym i różnorodnością i nawiązywać z nimi kontakty we współpracy z Regionalnymi Punktami Informacyjnymi.

Atencja oraz szacunek okazywane podczas spotkań indywidualnych, seminariów, szkoleń, warsztatów oraz innych wydarzeń osobom z mniejszymi szansami jest oczywistością, a odpowiednie przygotowanie do tego pracowników NA zostanie zapewnione w ramach podnoszenia kompetencji pracowników NA oraz odpowiedniego doboru osób prowadzących.

NA będzie upowszechniać tematykę włączania i różnorodności poprzez kampanie społeczne oraz upowszechnianie przykładów projektów Erasmus+ oraz EKS na rzecz włączania społecznego.

SPECJALNE/ SPECYFICZNE ROZWIĄZANIA ODNOŚĄCE SIĘ DO POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW ORAZ AKCJI EKS

Powyższe założenia dotyczą wszystkich sektorów, działań i akcji realizowanych przez NA. Jednak z uwagi na specyficzne uwarunkowania istniejące w niektórych sektorach oraz konieczność zapewnienia przez NA zasad przejrzystości wyboru organizacji i uczestników oraz zasad równego traktowania NA dopuszcza pewne ograniczenia co opisano poniżej.

Projekty mobilności w sektorze szkolnictwa wyższego – definicja sytuacji powodujących, iż osoba ma mniejsze szanse uczestnictwa w projekcie dla konkursów organizowanych w latach 2021-2023 została zawężona do:

- niepełnosprawności: o przynależności uczestnika (studenta lub pracownika) do tej grupy będzie decydowało posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydanego przez upoważniony do tego organ. Szczegółowa procedura wnioskowania przez osoby z orzeczoną stopniem niepełnosprawności jest opisana na stronie NA (dokumenty sektora Szkolnictwo wyższe);
- barier natury ekonomicznej (tylko w odniesieniu do studentów): o przynależności do tej grupy będzie decydować fakt otrzymywania stypendium socjalnego w uczelni macierzystej, co jest dowodem na osiągnięcie niskich dochodów na jednego członka rodziny w rodzinie stypendysty.

Zawężenia wynikają z potrzeby jednoznacznego określenia kryteriów przynależności w celu wyeliminowania nierównego traktowania uczestników. NA podejmie dialog z uczelnianymi koordynatorami programu Erasmus+ oraz osobami zajmującymi się w uczelniach problematyką włączania i różnorodności w celu ewentualnego poszerzenia grupy docelowej począwszy od roku 2024 (będzie to możliwe o ile zostaną wypracowane jednoznaczne kryteria przynależności do zdefiniowanej grupy docelowej).

Realizację strategii „Włączania i różnorodności” będzie wspierać działalność **Krajowego Biura Elektronicznej platformy na rzecz uczenia się dorosłych w Europie (EPALE)**, które oferuje określone rozwiązania dla osób z mniejszymi szansami. EPALE to europejska, wielojęzyczna, otwarta dla wszystkich społeczność profesjonalistów z dziedziny edukacji dorosłych, finansowana ze środków programu Erasmus+. Platforma nie tylko wspiera sektor Edukacji dorosłych, ale także promuje

tematykę edukacji włączającej poprzez wpisy na blogu lub w aktualnościach, materiały do pobrania, organizowanie i promocję wydarzeń w tym temacie. EPALÉ pokazuje innowacyjne, sprawdzone rozwiązania i narzędzia, które mogą pomóc w zapewnieniu edukacji osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i w niwelowaniu nierówności społecznych.

Powstała strona tematyczna EPALÉ, na której zostały zebrane artykuły na temat edukacji równych szans, aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem i działań na rzecz włączenia społecznego:
<https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/edukacja-doroslych-na-rzecz-wlaczania-spoiecznego>

REALIZACJA DŁUGOFALOWYCH ZAŁOŻEŃ STRATEGICZNYCH NA – ZESTAWIENIE TABELARYCZNE

Cel	Działania	Odpowiedzialni	Zakładane wskaźniki
Dobre kompetencje społeczne pracowników NA oraz trenerów współpracujących z NA przy realizacji działań.	<ul style="list-style-type: none"> Właściwe wprowadzenie nowych pracowników oraz trenerów do wykonywania działań i zapewnienie szkoleń dla pracowników i trenerów. Praca wewnętrznej grupy roboczej. Współpraca międzyagencyjna w ramach <i>NA Strategic Partnership on Inclusions</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Dyrektor NA Koordinator ZZZL Dyrektorzy biur Koordinator Zespołu ds. TCA 	<ul style="list-style-type: none"> Każdy pracownik przeszkolony w kursie on-line na temat „Inclusion and Diversity” Każdy trener przeszkolony przed przystąpieniem do pierwszego zadania.
Wizerunek, atrakcyjność programów E+ i EKS	<ul style="list-style-type: none"> Strona Internetowa Działania upowszechniające Współpraca z: instytucjami administracji państwowej, lokalnej, samorządowej, organizacjami, w tym typu NGOs (m.in. z: Ministerstwem Edukacji i Nauki, kuratoriami, Pełnomocnikiem Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> Biuro Promocji Dyrektor NA Dyrektorzy Biur 	<ul style="list-style-type: none"> Specjalna zakładka/podstrona na www.erasmusplus.org.pl oraz www.eks.org.pl poświęcona tej tematyce, z materiałami komisyjnymi i krajowymi, informacjami o wydarzeniach NA na ten temat. Co najmniej jedno spotkanie z instytucjami zewnętrznymi na dwa lata
Dobre wsparcie wnioskodawców i beneficjentów, w tym dla pracujących dla różnych grup docelowych osób z mniejszymi szansami.	<ul style="list-style-type: none"> Działania promocyjne. Wsparcie wnioskodawców, indywidualne spotkania konsultacyjne Spotkania typu Kick-off Wizyty monitorujące Seminaria typu TCA/NET Seminaria/warsztaty sektorowe i międzysektorowe Prowadzenie strony internetowej. Spotkania dla beneficjentów reprezentujących podobne organizacje. Współpraca <i>NA inclusion officers</i> w grupach roboczych patronowana przez <i>SALTO Inclusion & Diversity</i> – udział w spotkaniach grupy oraz współorganizacja wydarzeń, szkoleń, wizyt studyjnych i spotkań sieciujących. 	<ul style="list-style-type: none"> Koordinatorzy Zespołów Dyrektorzy biur 	<ul style="list-style-type: none"> Minimum jedno w roku międzysektorowe seminarium tematyczne nt. temat „<i>Inclusion and Diversity</i>” dla chętnych wnioskodawców/beneficjentów. Każdy sektor obowiązkowo uwzględnia tę tematykę we wszystkich spotkaniach z beneficjentami i wnioskodawcami. Więcej uczestników z mniejszymi szansami i więcej projektów realizujących priorytet – Dane nt. uczestników mobilności oraz projektów generowane z systemów informatycznych do przygotowania raportów rocznych.
Podnoszenie jakości działań projektowych poprzez systemowe działania wspierające oferowane wnioskodawcom oraz beneficjentom projektów realizowanych w ramach programów Erasmus+ oraz Europejskiego Korpusu Solidarności.	<ul style="list-style-type: none"> Konkurs EduInspiracje 	<ul style="list-style-type: none"> Biuro Promocji Koordinatorzy Zespołów Dyrektorzy biur 	<ul style="list-style-type: none"> W konkursie EduInspiracje zostanie wyodrębniona kategoria <i>Włączanie i różnorodność</i>, w której corocznie będą wybierane wysokiej jakości projekty – przykłady dobrych praktyk realizujące z sukcesem działania w zakresie włączania i różnorodności.

